

2. Rajesh, V., Venkatesh, L. Preliminary evaluation of a low-intensity parent training program on speechlanguage stimulation for children with language delay. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*. 2019. S. 99–104. URL: <https://www.researchgate.net>

3. Богуш А. Мовно-літературна освіта дітей дошкільного віку. *Інноватика у вихованні*. 2022. № 16. С. 6-13. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/503/422>

4. Мороз Л.В., Биваліна К.О Удосконалення зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали X Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції*. Суми, 2021. С. 7-11 URL: https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/zbirnik_logopediya_2021_16122021_679c6.pdf

5. Жорняк Ю.Є., Акименко А.С. Особливості формування зв'язного мовлення у старших дошкільників та молодших школярів URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota>

6. Вашуленко О. В., Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/pdf>

Юлія ГИЛЕНКО

здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія),
Сумський державний педагогічний
університет імена А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Бондаренко Ю. А.**,
докт. пед. наук, професор

РОЗВИТОК У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ПОТРЕБИ У СПІЛКУВАННІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті автором здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку потреби у спілкуванні у дошкільників із порушеннями мовлення. Висвітлено етапи оволодіння дітьми мовленням як засобом спілкування протягом перших років життя та етапи розвитку потреби у спілкуванні дитини з дорослим. Описано психологічні особливості дітей із порушеннями мовлення, що негативно позначаються на процесі формування і розвитку мовлення як засобу комунікації.

Ключові слова: дошкільники, порушення мовлення, потреба у спілкуванні.

YU. HILENKO. DEVELOPMENT OF COMMUNICATION NEEDS IN PRESCHOOL CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS: THEORETICAL ANALYSIS

In the article, the author made a theoretical analysis of the problem of the development of the need for communication in preschoolers with speech disorders. The stages of children's acquisition of speech as a means of communication during the first

years of life and the stages of development of the child's need for communication with an adult are highlighted. The psychological characteristics of children with speech disorders are described, which negatively affect the process of formation and development of speech as a means of communication and the need for communication.

Key words: preschoolers, speech disorders, need for communication.

Постановка проблеми. Мовленнєвий розвиток дитини – одна з основних умов становлення особистості у дошкільний період. Кожна дитина повинна навчитися змістовно, граматично правильно та послідовно викладати свої думки та для цього, відповідно, бути мовленнєво активною. Саме у мовленнєвій активності дитини реалізується основна комунікативна функція мовлення.

Мовленнєві порушення утрудняють спілкування, негативно впливають на розумову діяльність, призводять до змін в емоційній сфері дитини, обмежують оволодіння понятійними значеннями та мовленнєвими зразками, суттєво знижують мовленнєву активність дитини. Отже, проблема розвитку у дошкільників із мовленнєвими порушеннями потреби у спілкуванні є найбільш значущою у дошкільному віці.

Аналіз досліджень і публікацій. Низкою науковців (Н. Бабич, О. Боряк, А. Єлік, М. Міщенко, О. Таран та ін.) досліджено різні аспекти проблеми мотивації мовленнєвої активності та механізмів її розвитку у дітей. Ними зазначалося, що мовлення як психічний процес, визначає якісні особливості мовленнєвих висловлювань, забезпечує успішність мовленнєвої діяльності та досягнення високого рівня її розвитку.

У дослідженнях таких авторів як О. Білаш, О. Денисенко, Н. Ільїна, І. Мартиненко, А. Сляднева та ін., приділялася значна увага збагаченню ігрових й пізнавальних мотивів, що підвищують мовленнєву активність та потребу у спілкуванні дітей.

Мета статті – теоретичний аналіз проблеми розвитку у дошкільників із порушеннями мовлення потреби у спілкуванні.

Виклад основного матеріалу. Процес оволодіння дітьми мовленням як засобом спілкування протягом перших років життя проходить кілька етапів.

На першому етапі – довербальному – дитина не вміє говорити, не розуміє мовлення оточуючих, але знаходиться в умовах, які у подальшому мають забезпечити повне оволодіння нею мовленням.

На другому етапі – виникнення мовлення – здійснюється перехід від повної відсутності мовлення до його появи. Дитина починає розуміти найпростіші висловлювання дорослих та вимовляє свої перші активні слова.

На третьому етапі – розвиток мовленнєвого спілкування – дитина повністю опановує мовленням та більш досконало й різноманітно використовує його для спілкування з оточуючими дорослими [3].

Л. Трофіменко у своїх дослідженнях визначає спілкування як потребу, яка не зводиться до інших життєвих потреб дитини, а визначає прагнення дитини до оцінки та самооцінки, пізнання та самопізнання [4].

На кожному етапі свого розвитку дитина має потребу у спілкуванні. І. Мартиненко пропонує виокремлювати наступні кілька етапів розвитку потреби у спілкуванні дитини з дорослим:

1. Потреба в увазі та доброзичливості дорослого. Це достатня умова благополуччя дитини у першому півріччі життя.

2. Потреба у співпраці або в співучасті дорослого. Такий зміст потреби у спілкуванні з'являється в дитини після оволодіння нею довільним хапанням.

3. Потреба в шанобливому ставленні дорослого. Вона виникає на тлі пізнавальної діяльності дітей, спрямованої на встановлення взаємозв'язків у фізичному світі. Діти прагнуть своєї «теоретичної» співпраці з дорослим, що виражається у спільному обговоренні явищ і подій предметного світу.

4. Потреба у взаєморозумінні та співпереживанні дорослого. Ця потреба виникає у зв'язку з інтересом дітей до світу людських взаємовідносин і зумовлена оволодінням дітьми правилами та нормами їхніх стосунків. Нерівномірний, уповільнений процес оволодіння мовними засобами не дає змоги дитині у своєму розвитку пройти всі етапи оволодіння мовленням, що визначає її як дитину з порушеннями мовлення [2].

О. Литвиною було зазначено, що на довербальному рівні, коли в дитини в нормі починають своє формування первинні інтенціональні потреби, у дітей із порушенням мовлення спостерігається збіднений лепет, а в деяких випадках зовсім відсутній. У такому разі, найчастіше, потреба дитини у спілкуванні виявляється слабкою, його комунікативний мотив часто відсутній. На підтвердження цього І. Мартиненко звертає увагу на те, що, контакт з дорослими та однолітками у дітей порушений [2].

Як зазначено А. Арндарук, діти з порушеннями мовлення не вміють чітко і правильно формулювати думку, перед висловлюванням надовго замовкають і чекають підказки від дорослого, відзначається

великий інтервал між словами, неможливість представити повну інформацію у словесній формі, мовленнєва активність знижена.

Порушення мовлення дитини ускладнює її взаємини з оточуючими людьми та негативно впливає на активний розвиток мовленнєвої діяльності.

Порушення комунікативної функції мовлення не сприяє формуванню узагальнювальної її функції, внаслідок того, що мовленнєві здібності дітей не дають змоги правильно сприймати інформацію та розширювати її під час мовленнєвого спілкування з оточенням (А. Богуш).

Г. Васьківська вважає, що затримка одного компонента, в даному випадку мовлення, веде до затримки розвитку іншого – мислення. Дитина не володіє відповідно до віку поняттями, узагальненнями, класифікаціями, їй важко виконувати аналіз і синтез інформації, яку вона отримує [1, с.35].

Як зауважує Н. Ільїна, порушення мовленнєвого розвитку затримує формування пізнавальної функції мови, оскільки мовлення, у такому разі, не є засобом передачі інформації, суспільного досвіду (знань, способів дій) й мислення тощо. Дитина лише розуміє інформацію, пов'язану зі знайомими предметами, людьми, що наочно сприймаються, у конкретній ситуації.

Висновки. Розвиток потреби у спілкуванні дошкільників із порушеннями мовлення з урахуванням їх вікових і типологічних особливостей набуває особливої значущості в умовах сьогодення. Здійснений теоретичний аналіз засвідчив низку психологічних особливостей дітей із порушеннями мовлення, що негативно позначається на процесі формування і розвитку мовлення як засобу комунікації і потребує уваги з боку батьків, зокрема на ранніх етапах онтогенезу та педагогічних працівників і спеціалістів закладів дошкільної освіти.

Перспективою дослідження є окреслення педагогічних умов щодо формування потреби у спілкуванні дошкільників із порушеннями мовлення з використанням технології мнемотехніки, що стане у нагоді практичним працівникам закладів освіти та батькам дітей із порушеннями мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васьківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2016. С.33-38.

2. Мартиненко І. В. Проблема комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з системними мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. С.342-348.

3. Руденко Т. Ю. Особливості мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. *Теоретичні основи педагогіки й сучасні аспекти виховання*. Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 13-14 травня 2022 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2022. С.49-53.

4. Трофименко Л. І. Особливості розвитку особистості дошкільників з мовленнєвими порушеннями. *Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами*. 2018. Т. 8. С. 224-229.

Діана ДАНИЛОВА

студентка 0051-Ол групи спеціальності
016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка
Науковий керівник – **Анна Чобанян**,
к. псих. н., доцент кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ У НЕМОВЛЕННЄВИХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Авторкою статті розглядаються шляхи розвитку комунікативної активності у немовленнєвих дітей старшого дошкільного віку за допомогою інноваційних технологій. Обґрунтовується педагогічний потенціал сучасних технологій для мовленнєвого розвитку дітей, що сприяє покращенню якості корекційної освіти. Детально аналізуються переваги та недоліки використання інноваційних підходів у роботі логопеда. Представлено різноманітні методи, такі як інформаційно-комунікативні технології, технологія проектування, ТРВЗ, метод дитячого експериментування, мнемотехніка, колаж та дитяче портфоліо, які можуть бути ефективно застосовані для розвитку мовленнєвих здібностей дітей.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток, комунікативна активність, інноваційні технології, немовленнєві діти.

D. DANILOVA. INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE ACTIVITY IN INFANTS OF OLDER PRESCHOOL AGE

The author of the article considers the ways of developing communicative activity in non-speech children of senior preschool age with the help of innovative technologies. The author substantiates the pedagogical potential of modern technologies for children's